

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ  
ІНСТИТУТ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ**



**ФОРМУВАННЯ СТАЛОГО  
ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ:  
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

**Матеріали IV Міжнародної  
науково-практичної конференції**

*16-17 листопада 2023 року*

Київ 2023

УДК 332.36

Формування сталого землекористування: проблеми та перспективи : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 16-17 листопада 2023 р.). Київ : Редакційно-видавничий відділ НУБіП України, 2023. 290 с.

Видання містить матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Формування сталого землекористування: проблеми та перспективи». Тематика конференції відображає комплексність, міждисциплінарність і багатовекторність проблем формування сталого землекористування та інноваційних підходів до їх вирішення. У тезах доповідей учасників представлено технічні, організаційні, економічні, екологічні та соціальні засади забезпечення формування сталого землекористування.

Матеріали збірника будуть корисними для фахівців у сфері землеустрою, геодезії, картографії, містобудування, геоінформаційних технологій та ін.

The publication contains materials of the IV International scientific-practical conference "Formation of sustainable land use: problems and prospects". The theme of the conference reflects the complexity, interdisciplinarity and multi-vector nature of the problems of sustainable land use formation and innovative approaches to their solution. The participants' reports present the technical, organizational, economic, environmental and social principles of ensuring the formation of sustainable land use.

The materials of the collection will be useful for specialists in the field of land management, geodesy, cartography, urban planning, geographic information technologies, etc.

Матеріали подано в авторській редакції

Materials are submitted in the author's edition

Рекомендовано до друку вченою радою  
Інституту землекористування Національної академії аграрних наук України  
(протокол № 11 від 23 листопада 2023 р.)

ISBN 978-617-8171-09-4

© Інститут землекористування НААН України, 2023  
The Institute of Land Management of National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine, 2023

**Боцула О.І.**

*к.е.н.*

*Інститут агроекології і природокористування НААН України*

*м. Київ, Україна*

**Головіна О.Л.**

*к.е.н.*

*Інститут агроекології і природокористування НААН України*

*м. Київ, Україна*

## **ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНКИ ЗБАЛАНСОВАНОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ**

Нині спостерігається зниження родючості сільськогосподарських угідь в результаті їх інтенсивного залучення в сільськогосподарський обіг. Такий стан підсилюється такими чинниками: як недостатній контроль з боку держави, які не враховують надмірне антропогенне навантаження на сільськогосподарські землі (висока розораність земель, забруднення, деградація тощо), та внаслідок непрофесійних дій керівників агроформувань, які не дотримуються належної культури землеробства та якісної господарської діяльності.

На сучасному етапі стає актуальним питання про збереження і підвищення родючості сільськогосподарських земель, ефективності їх використання у якому зацікавлені власники землі і землекористувачі. Це в свою чергу потребує переосмислення принципів та умов сучасного господарювання та розробки механізму щодо забезпечення збалансованого сільськогосподарського землекористування, який би сприяв раціональному розподілу та розпорядженню земельних угідь з урахуванням природоохоронних вимог. Тому вважаємо, що ефективний розвиток сільського господарства та оптимізація землекористувань забезпечать формування збалансованого рівня використання земельних ресурсів, які сприяють поліпшенню ефективності господарювання у сільськогосподарських підприємствах, та підвищенню рівня родючості сільськогосподарських угідь. Аналіз використання земель сільськогосподарського призначення свідчить про те, що їх сучасний стан не відповідає вимогам сталого землекористування. Оскільки забезпечити збалансоване використання земель у ході земельної реформи так і не вдалось, тому в сучасних умовах необхідне досягнення оптимального співвідношення екологічних та економічних чинників їх використання.

На основі узагальнення зарубіжного і вітчизняного методологічного досвіду в розробці показників збалансованого розвитку встановлюються наступні тенденції:

- 1) збільшення кількості показників використаних для оцінки збалансованого розвитку;
- 2) для кожного рівня показників збалансованого розвитку – глобального, державного і регіонального – визначається основний критерій;
- 3) інтегральні показники, використовуються для моніторингу процесів переходу до збалансованого розвитку.

Систему показників збалансованого розвитку можна розділити на показники рівня інтенсивності використання земельних ресурсів та ефективності. Останні також розділяються на натуральні, які характеризують продуктивність лише певної частини

сільськогосподарських угідь, та вартісні, як критерій ефективності всієї площі [1, с. 138]. Але, незважаючи на це, нині залишаються дискусійними проблеми сучасного стану та динаміки ефективності сільськогосподарського землекористування. Економічна ефективність відображає кінцевий результат від застосування усіх виробничих ресурсів та визначається при порівнянні отриманих результатів з витратами. Якщо говорити про земельні ресурси, то економічна ефективність сільськогосподарського землекористування характеризує рівень ведення господарства на землі, що визначається показником виходу продукції з одиниці площі та її собівартістю.

Критерій ефективності управління землекористуванням має бути не тільки вимірником, що дає кількісну оцінку управлінських дій та заходів землеустрою але, передусім, характеризувати їх якість. У сільському господарстві зростання обсягів виробництва виражається валовою продукцією. Зіставлення результатів виробництва із витратами досягається в показниках доходу й рентабельності. Використання цих показників дає змогу вирахувати через вартість і собівартість продукції обсяг виробництва, економію сукупних витрат, яка досягається при поліпшенні формування території, а також підвищення родючості ґрунтів через урожайність сільськогосподарських культур і виробничі витрати [2, с. 175].

Аналіз існуючих методик оцінювання ефективності використання земельних ресурсів, оцінки стану землекористування, визначення економічної ефективності та екологічного стану земельних ресурсів, визначення рівня збалансованості землекористування показав, що не існує узагальненої методики щодо визначення збалансованості земель, а саме, що стосується земель сільськогосподарського призначення. Тому пропонується методичний підхід до визначення рівня збалансованості, в основу якого будуть закладені економічні та екологічні показники сільськогосподарського землекористування. Так як, неодноразово зазначалось, «збалансоване землекористування» – система земельних відносин, за якої досягається рівновага між економічним зростанням суб'єктів господарювання і екологічною стійкістю систем навколишнього природного середовища та забезпечується покращення якісного стану земельних ресурсів, тому пропонується визначати збалансованість, як співвідношення суми економічних та суми екологічних показників.

#### Список використаних джерел

1. Третьак Н.А. Підходи до оцінки ефективності управління земельними ресурсами та землекористуванням. Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. – 2013. № 1–2. С. 136–146
2. Паляничко Н.І. Фінансово-економічне забезпечення збалансованого використання земельних ресурсів України. Київ: Аграрна наука, 2017. С. 240

#### **Ecological-economic approach to the assessment of balanced land use**

*Abstract. The rational use of land in agriculture should comply with the requirements of their fullest integration into agricultural circulation and their use for the intended purpose – for production purposes. This includes determining the optimal structure of agricultural land funds and cropping area structures, the optimal ratio of intensively and extensively utilized lands, ensuring high economic efficiency of agricultural production, and so on. It is proposed to define balance as the ratio of the sum of economic indicators to the sum of ecological indicators, i.e., to calculate the indicator (the coefficient of balance level of agricultural land use), which reflects the level of balance between the*

*economic results in agriculture (when using agricultural lands) and the qualitative condition of lands used for agricultural activities. This methodology can serve as a method for determining the level of balance in agricultural land use and for defining strategies and directions for development, both for enterprises and for the territory as a whole.*